
Caroline Skydt Kristensen
Pernille Julie Elisabeth Sørensen

VED KANTEN AF STEVNS

TRANSFORMATION AF
FUNKTIONSTØMT BYGNING

PROGRAM

AFGANGSPROGRAM FORÅR 2022

Det Kongelige Akademi, Institut for Bygningskunst og Kultur
Kulturarv, Transformation og Restaurering

Caroline Skydt Kristensen, stud. 160343

Pernille Julie Elisabeth Sørensen, stud. 160407

Vejledere

Christoffer Harlang, Lars Rolfsted Mortensen, Petra Gipp

AFSÆT

Indledning
Intention
FN's verdensmål

Grundlag

UNESCO verdensarv
Bestemmelser
Stevns

STED

Bygningens kontekst
Den tidligere museumsbygning
Bygnings kvaliteter

PROJEKT

Metode
Afleveringsform
Litteratur

Appendix i: Bygningsoversigt

Appendix II: Historiske bilag

Stevns museum, eget foto 2022

INDLEDNING

Stevns er særligt kendetegnet ved den stejle klint langs den østsjællandske kyst. Klinten er og har været en bærende del af Stevns identitet, atmosfære og kulturarv, desuden er den blevet udpeget til international verdensarv.

Projektet ligger sig i forlængelse af kommunens større vision for en udvikling af området langs klinten. Klintens natur- og kulturhistorie formidles som en række punkter af oplevelser, i et forbundet netværk af trampestier langs kysten.

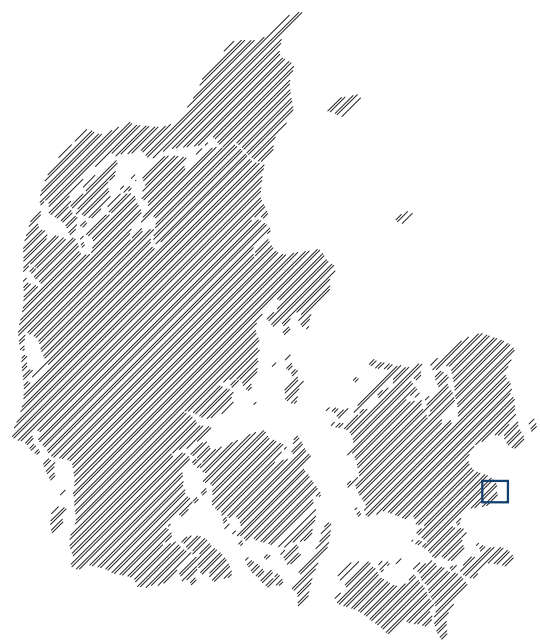
Som et af punkterne på kortet, ved klinten, ligger en funktionstømt bygning ved landsbyen Højerup. Bygningens placering tæt på kanten af Stevns er helt særlig, da det her er muligt, som et af de bedste steder i verden, at se den fiskeler som har gjort klinten til verdensarv.

Bygningen bærer en historie som tidligere lokalmuseum for Stevns og har en særlig kvalitet i sin bærende konstruktion. Dog er den svær, at afkode rent arkitektonisk og i dens relation til pladsen.

Projektet er aktuelt da, bygningen i øjeblikket har en dispensation fra strandbeskyttelseslinjen, som udløber i efteråret 2022, og dermed gør bygningens fremtid usikker.

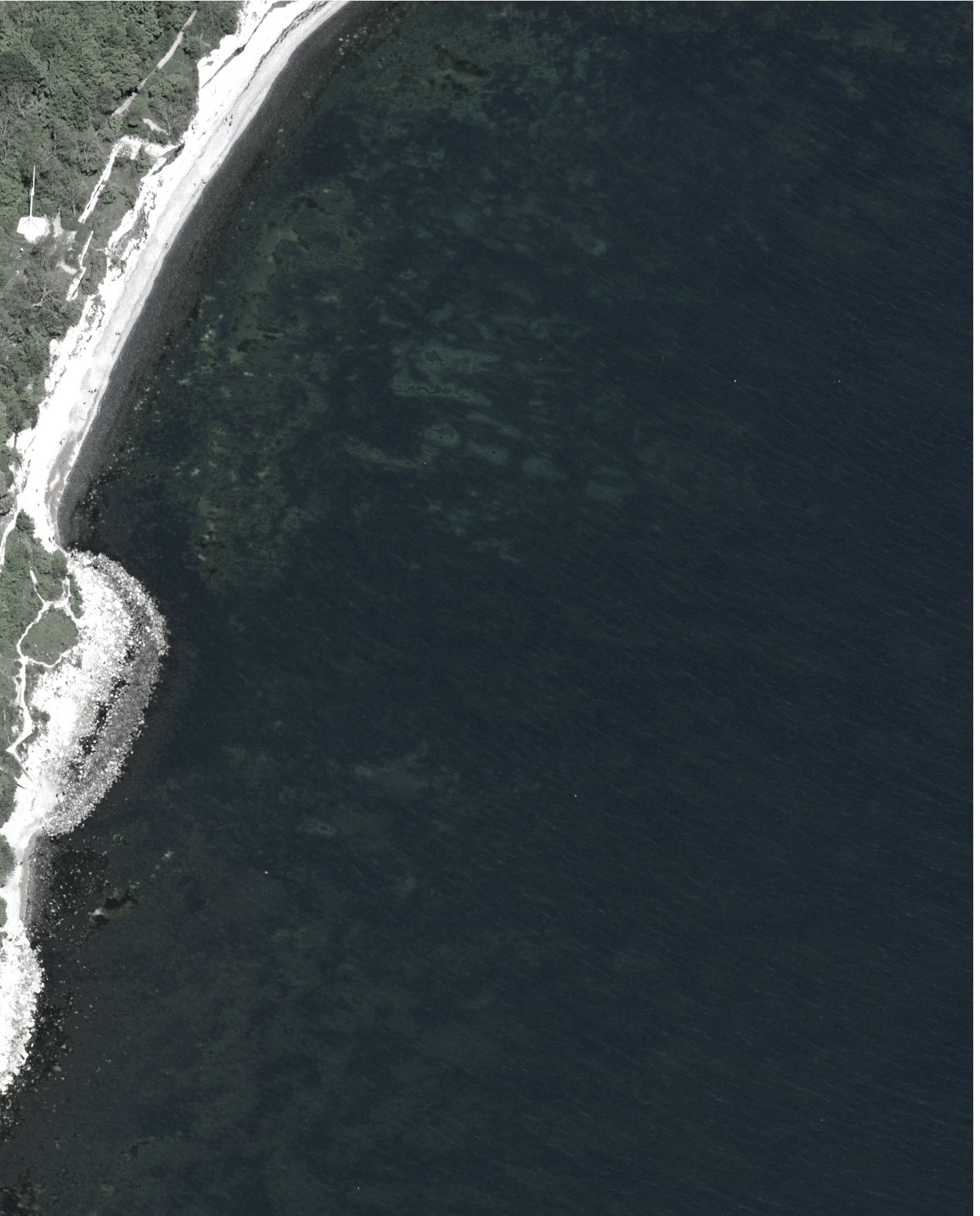
Projektet spændes ud mellem bygning, plads og materialitet i en transformation, der bygger på stedsspecifik og holdbar arkitektur med udgangspunkt i følgende spørgsmål:

Hvordan transformerer man en funktionstømt bygning i et særligt natur - og kulturmiljø?

Stevns placering på danmarkskort

Luftfoto af Højerup vig, kortforsyningen 2021

Stevns Klint, eget foto 2022

*"Klintens erosion har i sig selv gjort klinten berømt, for
hér, yderst på kanten, står Højerup Gl. Kirke, som i
1928 tabte sit kor til havet."*

- Fonden Stevns Klint

Stevns museum, eget foto 2022

INTENTION

Intentionen med projektet er, at transformere en funktionstømt bygning i området ved Stevns klint informeret af eksisterende stedsspecifikke kvaliteter.

Arkitektforslaget beskæftiger sig med spørgsmålet om sikring af lokale identitetsbærende kvaliteter. Dette sker gennem en transformation af en tidligere museumsbygning og en bearbejdning af den omkringliggende plads. Projektet skal tilføre bygningen en øget arkitektonisk kvalitet for derved, at skabe en større sammenhæng på området, som kan understøtte klientens fortælling så den bliver identitetsbærende for den arkitektoniske tænkning af området.

Stevns klint, eget foto 2022

FN'S VERDENSMÅL

FN's 17 verdensmål tager afsæt i en forpligtigelse om, at løse nogle af verdens udfordringer inden 2030. Intentionen er, at skabe en mere social-, sundhedsmæssig-, klimatisk- og økonomisk bæredygtig udvikling.

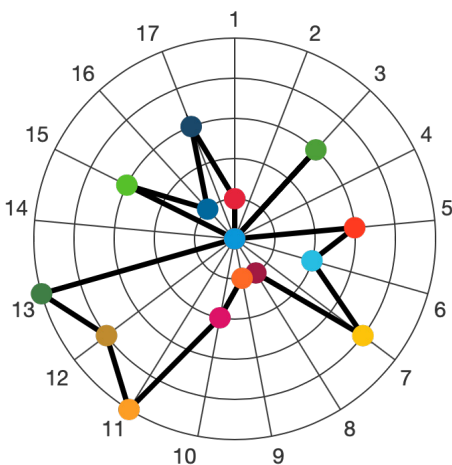
Verdensmålene er et ansvar der skal løftes i fællesskab hvorfor arkitekturen bør bidrage til en mere bæredygtig fremtid, og tænkes ind i alle processer af arkitekturen.

Det er vigtigt, at vi reflekterende kigger på de ressourcer der allerede er og ser på hvordan de kan bruges ansvarligt, på nye måder samt at vi implementerer de mål vi sætter os for i praksis.

Figuren nedenfor viser projektets prioriterede verdensmål. Intentionen med barometeret er, at skabe grundlag for en målrettet helhedsorienteret arbejdsindsats, med mere eller mindre vægtet relevans for, at opnå bæredygtige resultater og imødekomme FN's 17 verdensmål.

Projektet vil hovedsagligt relatere sig til og tage udgangspunkt i følgende verdensmål.

11: BÆREDYGTIGE BYER OG

Udarbejdet med verdensmålsbarometeret.dk

LOKALSAMFUND

Projektet vil fokusere på, at beskytte og bevare verdens kultur- og naturarv. Det ligger sig i forlængelse af udviklingen i et område med flere fredninger og en UNESCO udnævnelse. Derfor bør der være fokus på, at arbejde integreret med stedets miljøer. For at sikre adgang til verdensarven, vil projektet sikre inkluderende offentlige rum.

Ved at arbejde med et område for turisme, ligger projektet sig i forlængelse af en styrkelse af den nationale og regionale udviklingsplanlægning. Projektet vil arbejde med sammenhæng på stedet og støtte en positiv udvikling af økonomiske, sociale og miljømæssige forbindelser mellem by, opland og landdistrikter.

12: ANSVARLIGT FORBRUG OG PRODUKTION

Gennem bevarelse af arkitektoniske bærende kvaliteter, vil projektet forlænge bygningens levetid og bidrage til forsvarligt forbrug og produktion. Projektet stræber efter holdbare og bæredygtige løsninger. Derudover vil bygningens fremtidige perspektiv være en del af beslutningsgrundlaget for transformationen.

13: KLIMAINDSATS

Projektet skal forbedre bygningens modstanddygtighed overfor klimaforandringer. Dette vil transformationen gøre gennem formgivning af bygningen og lokalområdet. Samtidig skal der skabes robuste og holdbare arkitektoniske rammer, som fremmer en hensigtsmæssig adfærd og fleksibilitet.

Stevns klint, eget foto 2022

UNESCO VERDENSARV

UNESCO (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization) er FN's organisation for uddannelse, videnskab, kultur og kommunikation. Intentionen med UNESCO er, at fremme samarbejdet mellem nationer, samt bevare kultur- og naturområder med særlig universel betydning.

I 2014 blev Stevns Klint optaget på verdensarvslisten. Klinten er et særligt geologisk og historisk sted grundet dets tetiær-grænselag, som indeholder et fiskelerlag. Fiskeleret er et spor fra et asteroidenedslag, der for 65 mio år siden var med til, at udrydde mere end halvdelen af alt liv på Jorden. Kun udvalgte steder i verden kan linien af fiskeler ses over havets overflade hvorfor det er af stor værdi for både forskning og turisme.

Særligt for Stevns klint er det porøse kridt, som gør, at bølger, vind og vejr eroderer klinten nedefra. Over kridtet hænger det øverste lag af hårdere kalk ved, som dramatiske udgravninger over kysten.

Den naturlige bølgeerosion er en del af årsagen til klintens udnævnelse, som verdensarv da netop dette, medfører en naturlig frisk blotning af historiske spor. Der forventes, at kunne foretages nye opdagelser de næste 20.000 år.

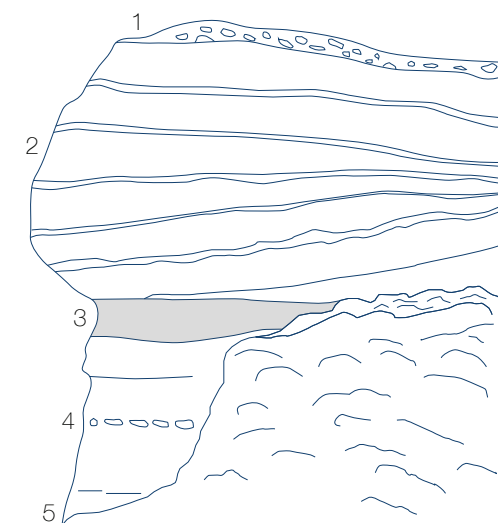
Højerup er, som det eneste sted langs klinten kystsikret for, at beskytte den gamle kirke og kulturhistorien.

Optagelsen på verdensarvslisten har medført et stort nationalt såvel som lokalt ansvar. Ansvaret består i, at formidle den kultur- og naturarv stedet indeholder. Efter udnævnelsen er der kommet et betydeligt øget besøgspress. Ansvaret består ydermere i, at beskytte attraktionen, men samtidig sikre tilgængelighed.

I foråret, når frosten forsvinder, falder store brudstykker af klinten ned, som gør klinten til et sted, hvor man skal færdes med omtanke. Klinten besidder i denne råhed og kompleksitet en særlig respektfuld atmosfære.

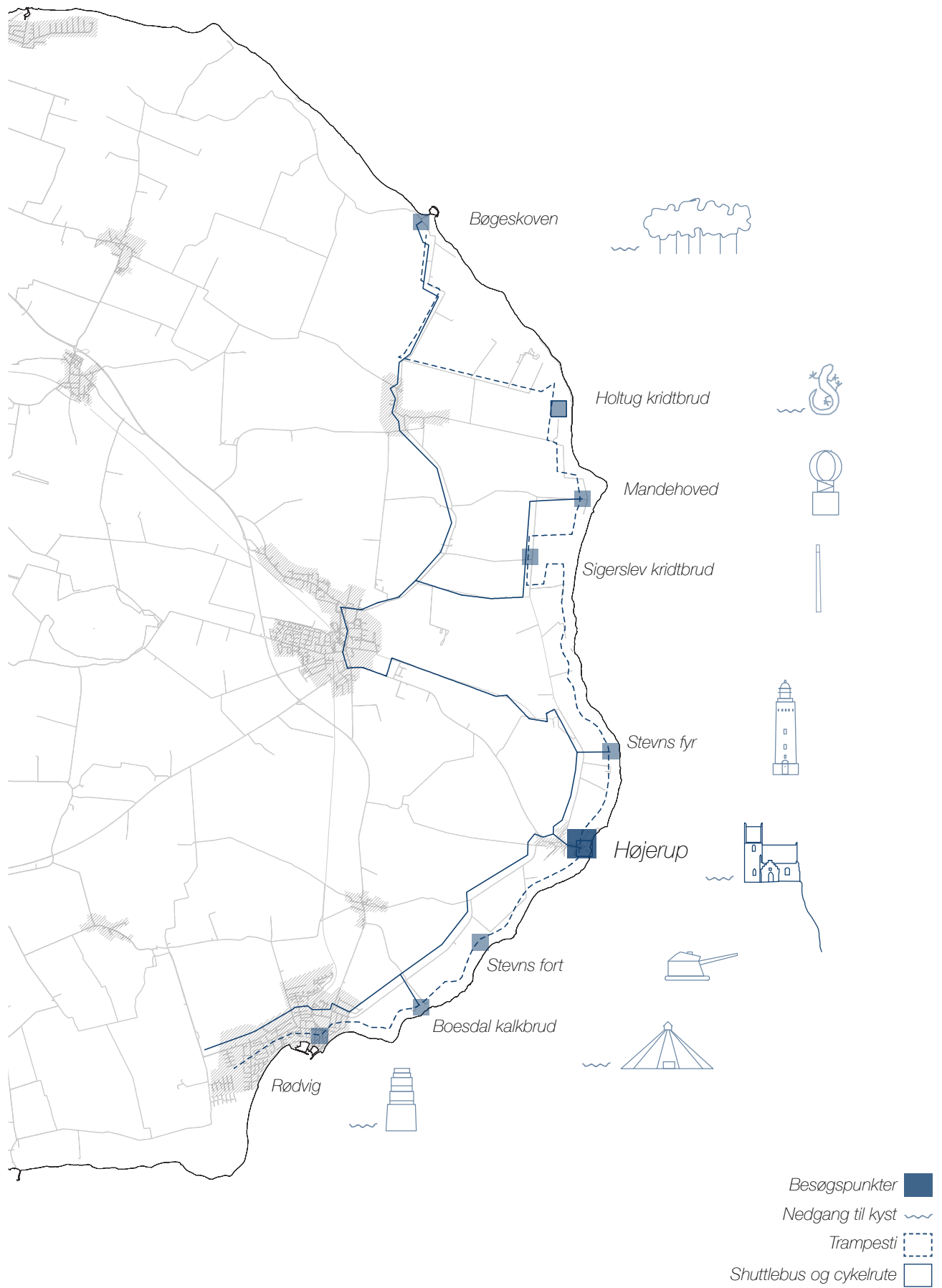
Klintens lag

1. Moræneler fra sidste istid
2. Kalk
3. Kridt-tetiær-grænselag med fiskeler
4. 900 meter Kridttag med flintsten kun få meter ses over havets overflade
5. Havniveau

Lagene i klinten, egen illustration

Klinten er ca. 15km lang og op til 41 meter høj

Kort over klintens besøgspunkter og vandring, 1:80.000

STEVNS

Det flade, agrære landskab på halvøen Stevns rummer en befolkning på ca. 23.000 indbyggere og et areal på ca. 250 km². Egnen er præget af en kalk- og overdrevsnatur, som kan opleves i form af kridtstensbygninger og en karakterfuld arkitektur. Strukturen i landskabet er præget af tidligere landbosamfund, landsbyer og en dramatisk kystlinje.

Kysten råder over mange kulturhistoriske spor, som udspringer af klintens geografiske placering eller af dets råstof.

De kulturhistoriske spor kan blandt andet opleves, som vandrende på den 20km lange 'trampesti', der strækker sig fra Rødvig til Bøgeskov Havn. Vandringeren defineres af besøgssteder langs klinten, som hver især bidrager til formidlingen af verdensarven. På vandringeren, er to punkter særligt vigtige for turismen, herunder Højerup og Boesdal kalkbrud, hvor et besøgscenter snart står færdigt.

Alle besøgssteder har basale publikumsfaciliteter, som toilet, rastepads og offentlig information. Undervejs på klinten er det muligt fem steder, at få adgang til kysten af trapper. Flere af punkterne har stadig mangler i forhold til infrastruktur og facilitering, herunder Højerup, som er et af de mest besøgte steder langs kysten.

Projektet ligger sig i forlængelse af udviklingen af området langs klinten.

Bøgeskoven: Skov og strand

Holtug Kridtbrud:
Kulturlandskab med vandrestier.

Mandehoved: Naturcenter samt eneste større overnatningsmulighed langs klinten.

Stevns fyr: Udsigt over sundet, og formidling af klintens natur- & kulturhistorie.

Højerup: Den eneste landsby langs klinten og den Gl. kirke. Her kan man se alle verdensarvsværkerne.

Stevnsfort: Underjordiske gange. Formidlingssted for Koldkrigshistorien.

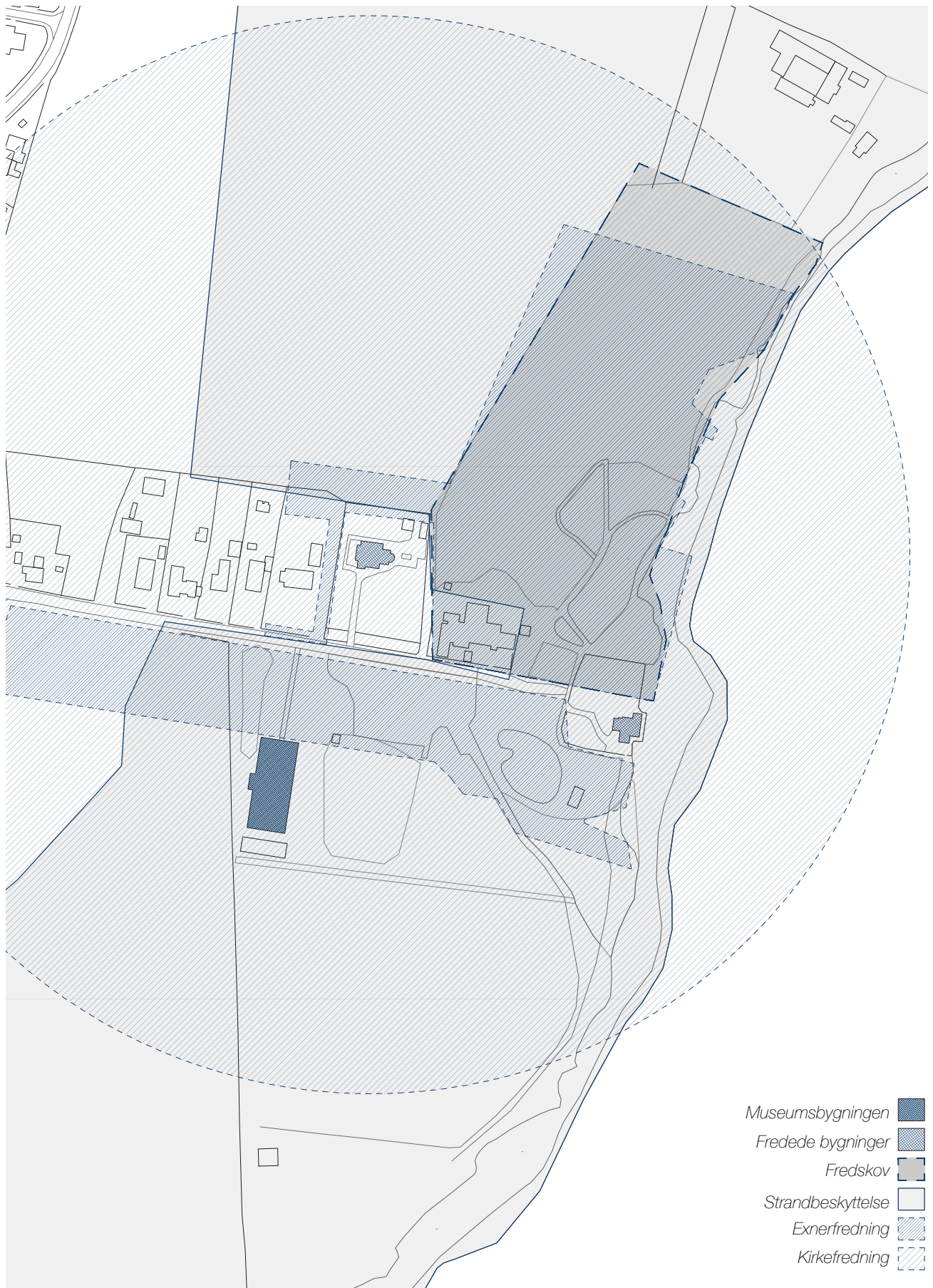
Boesdal: Besøgscenter samt "Pyramiden" center for større arrangementer.

Rødvig: Støttested for turistfaciliteter og information.

Kort over Stevns, 1:250.000

Kort over fredninger, 1:3000

BESTEMMELSER

Byen Højerup og området omkring museumsbygningen har på nuværende tidspunkt ikke en lokalplan, men derimod flere gældende bestemmelser.

FREDNINGER

Kortet til venstre viser de fredninger, der gør sig gældende i området ved Højerup.

Det definerede område omkring kirkerne er ex-nerbeskyttet for, at sikre kigget til og fra kirkerne. Derudover betyder kirkebyggelinjen, at bebyggelse inden for 300 meter fra kirken ikke må overstige 8,5 meter i højden.

Mindelunden nord for området, er udnævnt som fredskov, hvilket betyder, at området skal plejes og være beplantet med træer.

2 kilometer fra kystlinien, er Stevns rev udnævnt som Natura 2000, af hensyn til specifikke marine naturtyper.

De 300 meter ind fra kysten markerer strandbeskyttelseslinjen.

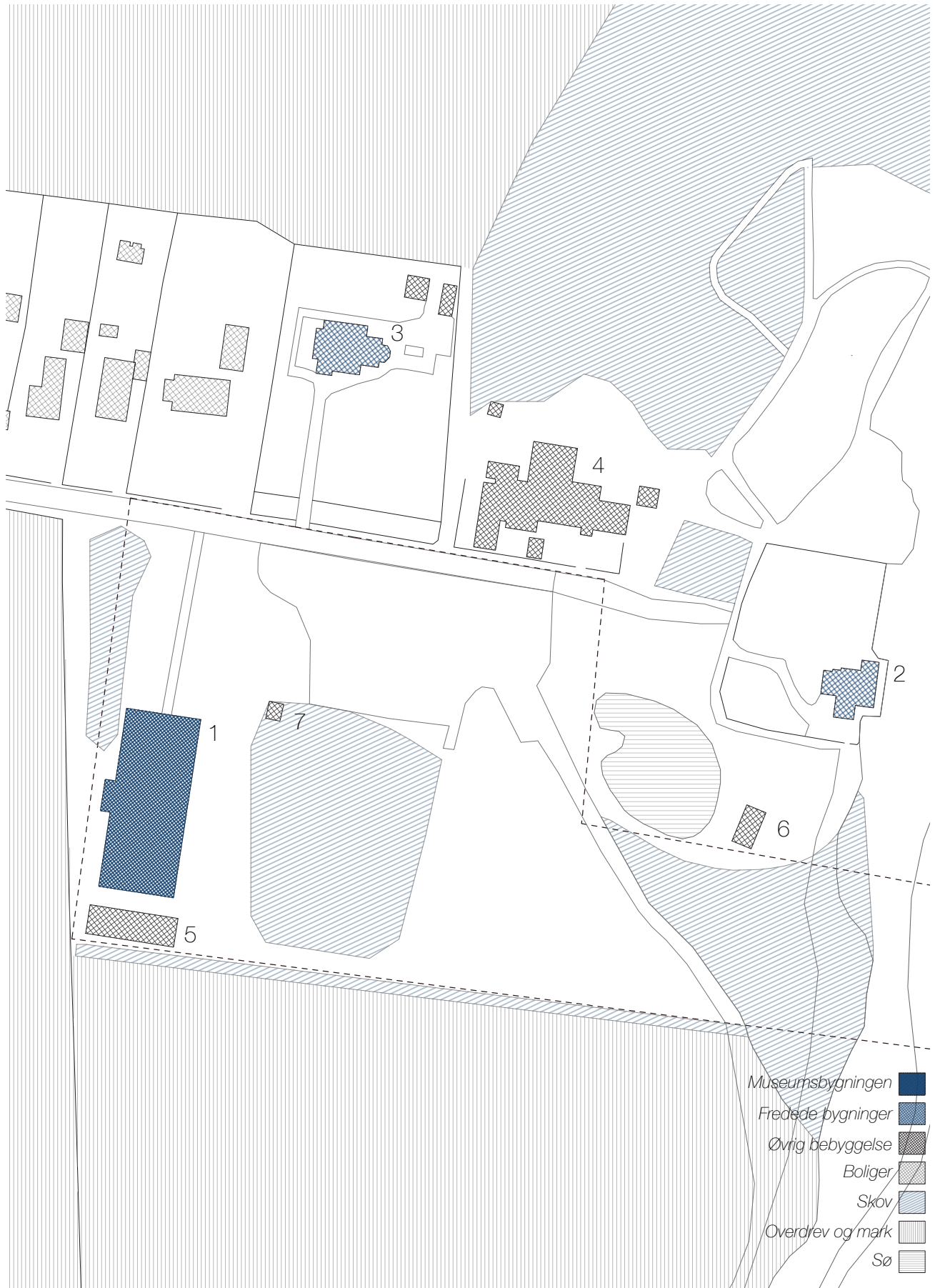
STRANDBESKYTTESLINJEN

Strandbeskyttelseslinjen er vedtaget for, at bevare de åbne kyster, samt de landskabelige, naturmæssige og rekreative værdier. Her må man ikke foretage ændringer i de eksisterende forhold uden tilladelse.

I 2015 valgte man dog, at give dispensation til ti udvalgte steder i Danmark, herunder Højerup, for at fremme kyst- og naturturisme. Dispensationen udløber i efteråret 2022, hvorfor det er vigtigt at behandle problematikkerne på området nu.

Den nuværende dispensation ved Højerup tillader etablering eller omdannelse af trappe og platform på klitskrænten og legepladsen. En omlægning af parkeringspladsen, samt en etablering af et ubemandet udstilling- og madpakkehus.

Ydermere er det et krav for projektet er, at det arkitektonisk skal indpasses konteksten, samt opføres under særlig hensynstagen til det omkringliggende natur- og landskab.

Kort over området omkring museumsbygningen, 1:1500

BYGNINGENS KONTEKST

Bygningen ligger i en sammensat kontekst omringet af et aporat, et overdrev, et traktørsted, to kirker og klinten. Bygningen ligger tilbagetrukket fra vejen og gemt bag krat og træer.

Som centreret led mellem museumsbygningen og den omkringliggende bebyggelse ligger en asfalteret plads. På pladsen er et parkerings- og bumanlæg samt et skur til betaling og information. Skuret skygger for det umiddelbare kig til den gamle og nye kirke.

De to kirker er begge fredet, ligesom murene omkring dem. Kirkerne er opført i kalksten og røde tegl. Den gamle kirke bærer på en vigtig fortælling for området og står som en markant markør på klintens kant.

Traktørstedet er bygget i bindingsværk med kridtsten, hvor flere additioner i rødmalet træ senere er tilføjet.

Fiskehuset er et bindingsværkshus som ikke er fredet da dets placering ikke er oprindelig.

Mindelunden på kanten af klinten er defineret af romantikkens landskabelige træk med enkelte monumenter og mindesten.

Desuden er området præget af tydelige landskabelige træk. Rækker af træer indrammer ankomst og adskiller overdrev og aporat. Buske og mure omkring bebyggelserne definerer og forlænger akser og linjer. Nogle steder opløses akser og fremstår mindre klar i kraft af fragmenterede befæstede arealer, af grusstier, græs og krat.

Den nærliggende landsby indeholder kulturbærende spor af klinten, og byens materialitet præges af kalksten, mursten, bindingsværk og træbygninger.

Bebyggelse:

1. Museumsbygningen
2. Højerup Gl. Kirke
3. Højerup ny Kirke
4. Traktørsted Højeruplund
5. Kontor og værkstedsbygning
6. Fiskehuset
7. Depot

Stevns museum, eget foto 2022

“Bygninger, som ikke skal behage, men blot gøre nytte, er min definition på ‘de tavse bygninger’. Huse der - for de flestes vedkommende - er opført for at dække enkle funktioner og med erfaring i gamle byggetraditioner opført af lokale håndværkere af få materialer.”

- Ole Meyer

Stevns museum, eget foto 2022

FUNKTIONSTØMT BYGNING

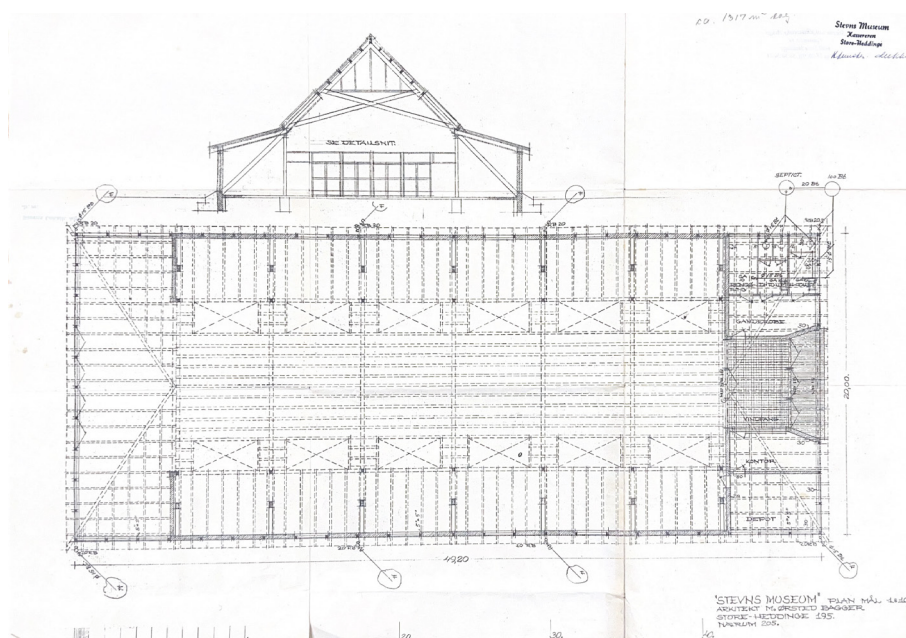
Den tidligere museumsbygningens bærende konstruktion står udført som en saksespærskonstruktion. Facaderne fremstår lukkede med takfaste søjler med gule murstentavl. Den store tagflade opbrydes taktvist af tagvinduer, som lader lyset trænge igennem.

Til konstruktionen følger en særlig kulturhistorie, da det siges, at det nærtliggende Gjorslev Gods donerede en del af tømmeret, i usædvanlige store dimensioner, og er et vidnesbyrd om de lokale kræfter på egnen.

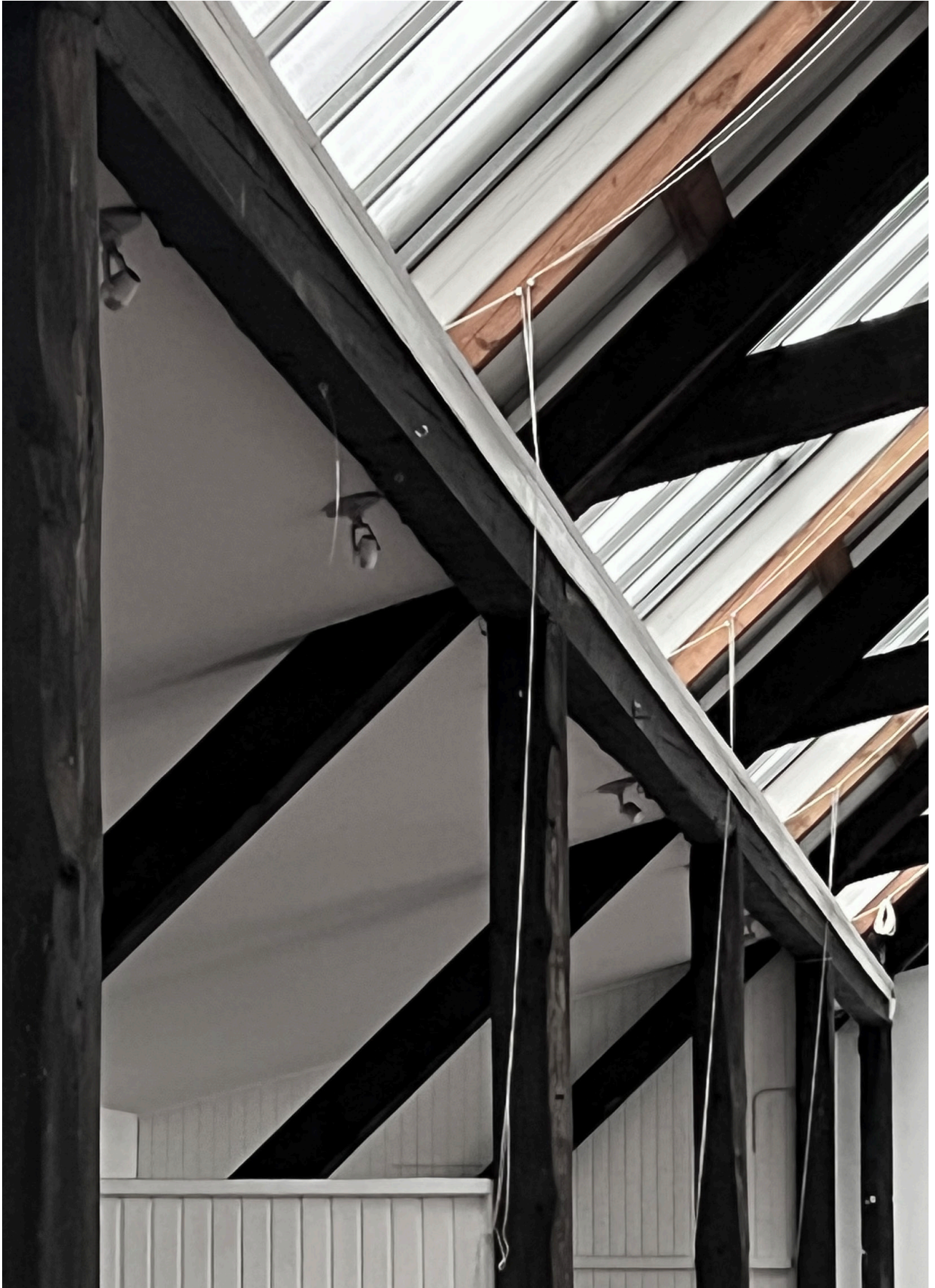
Bygningens særegne figur formodes omsat fra og inspireret af udenlandske tendenser til regionale træk.

Efterkrigstidens teknologiske muligheder fremgår tydeligt i bygningens funktionalistiske træk. Samfundets industrialisering ses også i bygningens tektonik, materialer, samt arkitektoniske sammensætning.

Siden 2018 har bygningen stået funktionstømt og til forfald, dog med midlertidige udstillinger og aktiviteter.

Plantegning museumsbygning 1957, tegnet af M. Ø. Bagger i 1:100, skaleret i 1:500

Stevns museum, eget foto 2022

BYGNINGENS KVALITETER

Bygningen rummer mange interiøre kvaliteter i dets arkitektur. Når man entrerer bygningen, træder man ind i et mørkere, lavloftet rum, som åbner op når man træder ind i salen. Et rum der næsten strækker sig i bygningens fulde længde, bredde og højde. Saksespærskonstruktionen gentages i en fast rytmisk takt. De sorte træbjælker tegner rummet tydeligt op mod det hvide loft. Den symmetriske opbygning gør rummet let aflæseligt.

Forskellige systemer af søjler, spær, bjælker og sprosser krydser hinanden og skaber lag, mønstre og klart definerede felter. Kontraster opstår mellem tynde, sprøde sprosser og robuste, mørke konstruktioner.

De langsgående spær sender blikket mod bagvæggen og skærper oplevelsen af det lange åbne rum. Mellem spærfagene strømmer blødt diffust lys ind igennem semitransparente ovenlysvinduer og skaber en særlig rolig atmosfære.

Projektet vil undersøge forholdet mellem modsætninger. Det tunge og det lette, det forgængelige og det uforgængelige, det diffuse og det optegnede, gennem en håndtering og sammensætning af materialer.

Det videre arbejde med registrering og analyse af bygningen vil informere projektets program og kvalificere transformationens fokus.

PROJEKT

METODE

Dette projekt tager udgangspunkt i kulturarv, transformation og restaureringsafdelingens metode. Det spændes ud i arbejdsfeltet mellem flere skalaer; landscape(1:500), still life(1:50) og portrait(1:5), samt udvikles gennem varierende medier, informeret af undersøgelser og en stedsspecifik tilgang. Metoden består af 3 faser; blik, kast og projekt.

BLIK

Første fase består i registrering af landskabet, byen og bygningerne. Derudover udarbejdes en værdisætning og analyse af bygningen med udgangspunkt i tekniske, historiske og fænomenologiske egenskaber. Med afsæt i værdisætningen og dets anbefalinger, fastlægges en transformationsholdning for det videre arbejde. Derudover indsamles information, tegnings- og opmålingsmateriale samt kilder.

KAST

I denne fase omsætter projektet det grundlag der er udarbejdet i første fase igennem skitserende foreslagstilling. Her skærpes fokus på projektets videre retning.

PROJEKT

I den sidste fase sammenføres de tidligere studier og arkitektoniske valg i et endeligt forslag. Intentionerne præciseres og virkningerne skærpes til et sammenhængende projekt.

AFLEVERINGSFORM

REGISTRERING

Opmåling
Album
Notat
Rids

TEGNINGER

1:500 Plan, snit, opstalt
1:50 Plan, snit og opstalt
1:5 Plan, snit og opstalt
Visualiseringer

MODEL

Modelstudier

KATALOG

Proces
Referencer
Fotos

Stevns klint, Rudy Hemmingsen

LITTERATUR

BØGER OG MAGASINER

Bendsen, H. (1992) *Opmaalinger*. Kunstakademiets Forlag Arkitektskolen og Arkitektens Forlag.

Exner, J. (2007). *Fortiden for tiden, genbrugskultur og kulturgenbrug i dag*. Arkitektur: Transformationer og tilegnelser.

Geoviden, geologi og geografi NO. 3. (2014) *Stevns Klint - ny dansk verdensarv*.

Harlang, C., m.fl. (2009) *Arkitektursyn - Danske arkitekturmanifeste 1901- 2008*. Kunstakademiets Arkitektskole.

Michelsen, H. og Nielsen, H. P. (1975). *Stevns Herred. En bibliografi 1700-1973*. Danmarks Biblioteksskole.

Meyer, O. (2000) *De Tavse Bygninger*. Aristo.

ARTIKLER

Bak-Andersen, S. (2020) *Gammel viden til nye bygninger - traditionelle byggematerialer og håndværksteknik i nutidigt byggeri*. Det Kongelige Akademi.

Bertelsen, J. (2019) *Mellemrum & mellemtid*. Kirken i dag, Nr. 2

Dalsgaard, M. B. (2021). *Den Middelalderlige Landsbykirke: Arkitektur, perspektiver og transformoion*. Aarhus School of Architecture.

Projektgruppen 'Verdensarv Stevns Klint', Büchert og Jeppesen (2014). *Besøgssteder ved Stevns Klint - Status og fremtidsperspektiver*. Stevns Kommune

Weirup, T. (2021) *Mellem- og efterkrigstiden var en glansperiode i dansk arkitektur*. Kristelig Dagblad.

Schönherr AVS (2014) *Udviklingsplan for nyt besøgscenter*. Stevns klint.

HJEMMESIDER

Lex.dk, Naturen i Danmark. *Kalk og kridt*. https://naturenidanmark.lex.dk/Kalk_og_kridt

Besøgt feb. 2022

Miljøministeriet, kystdirektoratet. *Strandbeskyttelseslinjen*. <https://kyst.dk/strand-og-klit/strandbeskyttelse/> Besøgt feb. 2022

Stevns Klint. *Kalkens kulturhistorie*. <https://www.stevnsklint.com/da/viden/fra-kridttid-til-nutid/kalkens-kulturhistorie/> Besøgt feb. 2022

Stevns Klint. *UNESCO verdensarv*. <https://www.stevnsklint.com/da/viden/unesco-verdensarv/> Besøgt feb. 2022

Stevns kommune. *Lokalplaner*. <https://stevns.viewer.dkplan.niras.dk/plan/27#/1440> Besøgt feb. 2022

Destination Sydkystdanmark, *Højerup*. <https://www.sydkystdanmark.dk/sydkystdanmark/soeg-efter-oplevelser/hoejerup-gamle-kirke-gdk1058636> Besøgt feb. 2022

Verdensmålsbarometer, <https://verdensmaalsbarometeret.dk/#result> Besøgt jan. 2022

De 17 Verdensmål, *FN's 17 Verdensmål* <https://www.verdensmaalene.dk/maal> Besøgt jan. 2022

FOTOS

Hemmingsen, R. Fotograf i Højerup.

Styrelsen for Dataforsyning og Effektivisering. Kortforsyningen. Besøgt feb. 2022

1. MUSEUMSBYGNINGEN

Opførelsesår: 1957

Arkitekt: Mogens Ørsted Bagger

Bevaringsstatus: Ingen fredningsstatus

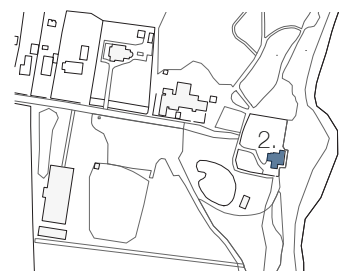
Oprindelig anvendelse: Museum

Anvendelse: Funktionstømt

2. HØJERUP GL. KIRKE
Opførelsesår: 1250-1357
Arkitekt: Ukendt
Bevaringsstatus: Fredet
Oprindelig anvendelse: Kirke
Anvendelse: Besøgsattraktion

3. NY HØJERUP KIRKE
Opførelsesår: 1912-13
Arkitekt: Helge Bojsen Møller
Bevaringsstatus: Fredet
Anvendelse: Kirke

4. TRAKTØRSTEDET HØJERUPLUND

Opførelsesår: 1846

Arkitekt: Ukendt

Bevaringsstatus: Ingen fredningsstatus

Oprindelig anvendelse: Gjorslev Gods skovløbersted

Anvendelse: Restauration

5. KONTOR- OG VÆRKSTEDSBYGNING

Opførelsesår: 1982

Tilbygning: 1986

Arkitekt: Ukendt

Bevaringsstatus: Ingen fredningsstatus

Anvendelse: Værksted, lager og kontor

6. FISKEHUSET

Opførelsesår: ca. 1820

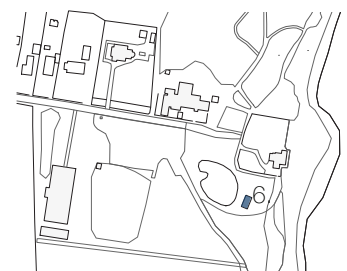
Genopført på området: 1971

Arkitekt: Ukendt

Bevaringsstatus: Ingen fredningsstatus

Oprindelig anvendelse: Hus i Højerup bygade

Anvendelse: Udstilling

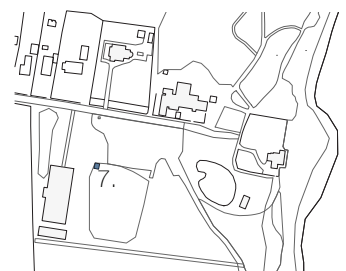
7. DEPOT

Opførelsesår: Ukendt

Arkitekt: Ukendt

Bevaringsstatus: Ingen fredningsstatus

Anvendelse: Opbevaring

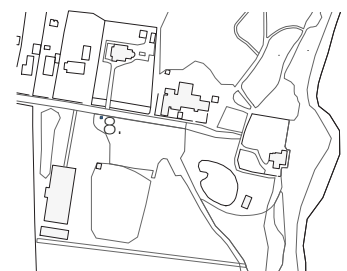
8. PARKERINGSSKUR

Opførelsesår: Ukendt

Arkitekt: Ukendt

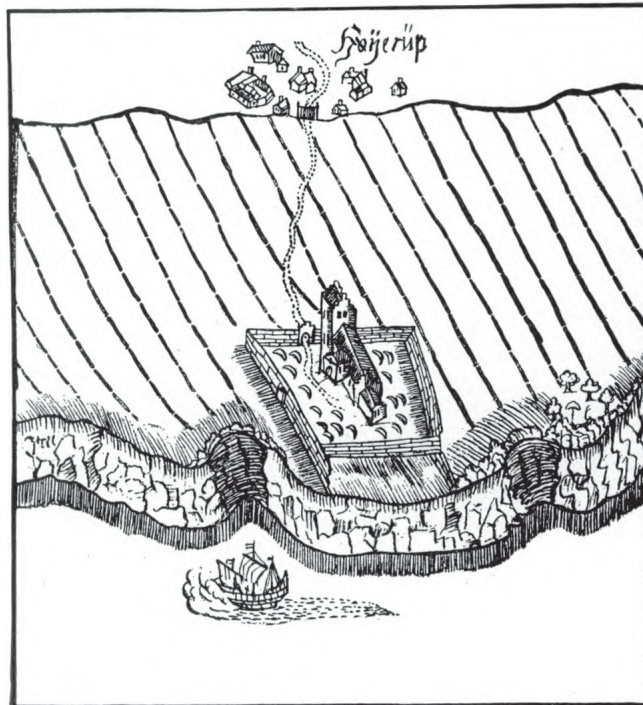
Bevaringsstatus: Ingen fredningsstatus

Anvendelse: Billet og informationskur

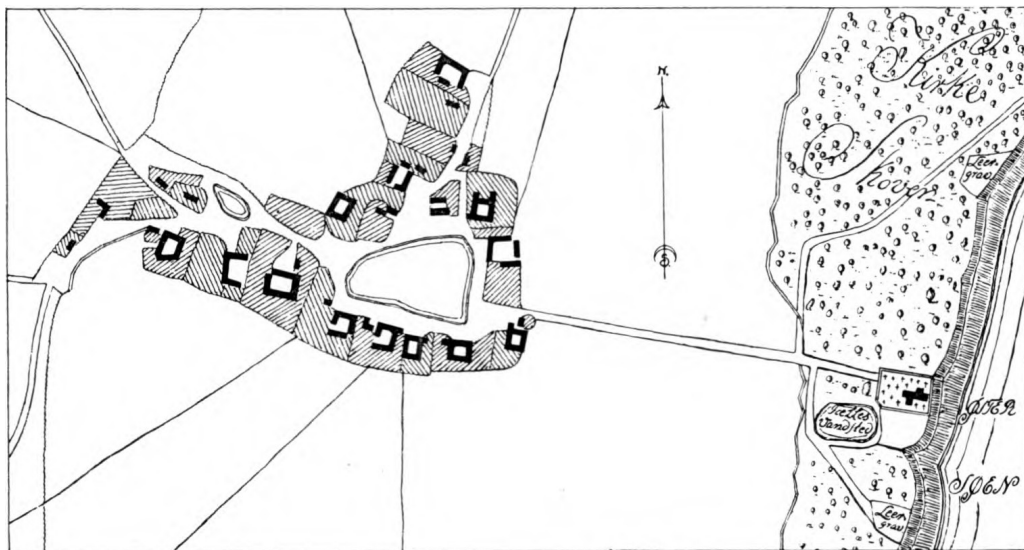

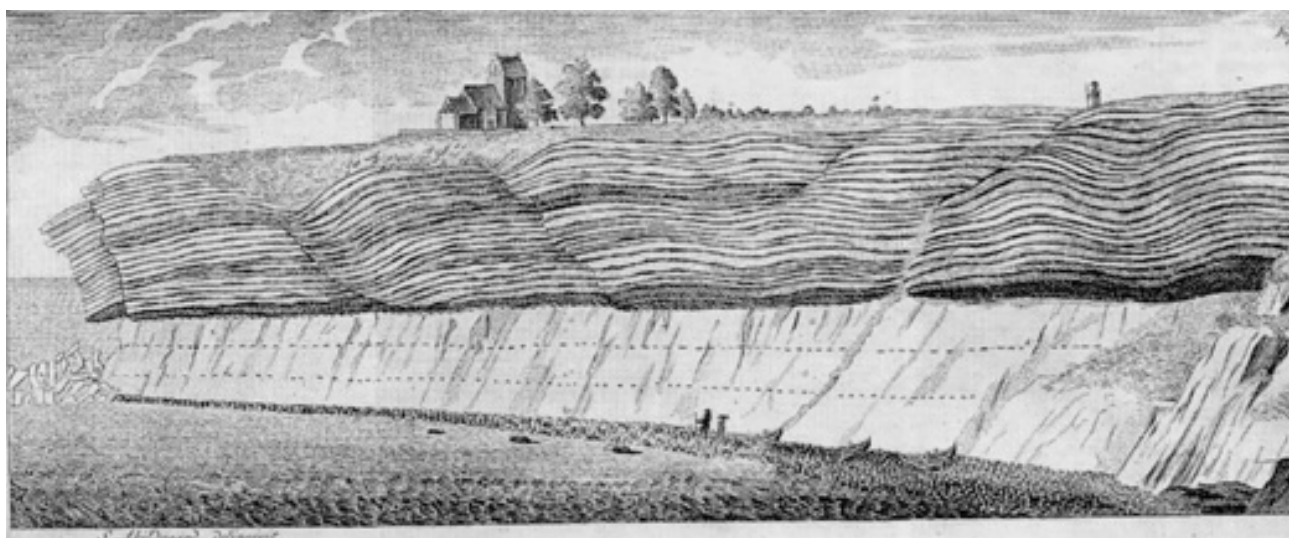
Historisk foto af udvindingen af klintens råstoffer

Tegning af Højerup, Resens Atlas o., 1670

Historisk kort over Højerup, 1795

Søren Abildgaards beskrivelse af Stevns klint, 1759